

Peter Blume

I Retfærd 2 har Kirsten Ketscher, Steen Rønsholdt og Henrik Zahle (KRZ) skrevet en mindre opsats »Kritik af en 'realanalyse'«, der indeholder en kritik af min artikel om eksklusivaftaler i nr. 1 p. 52 ff. Det er ikke hensigten med dette indlæg at starte en polemik, idet det må være et mål for dette tidsskrift, at kritik i en solidarisk og åben diskussion skal anvendes positivt henimod det fælles mål at udvikle en marxistisk retsteori og metode. Dette er baggrunden for denne korte kommentar.

Det er et gennemgående kritikpunkt, at der er blevet anlagt et for højt præventionsniveau. Min artikel er som anført p. 52 et forsøg. Den intenderer at udvikle en samlet metode for konkrete analyser af bestemte retlige reguleringer. Det er efter min mening nødvendigt at springe ud på det dybe vand, hvis teoriudviklingen skal komme videre. Det har således langt fra været meningen at være »skråsikker«.

I det følgende kommenterer jeg kun et enkelt punkt i kritikken, men det betyder ikke nødvendigvis, at jeg er enig i resten. Jeg finder således ikke kritikken af anvendelsen af begrebet totalkapital korrekt. Det er forstået som ideel totalkapital som stående uden for konkurrencen, hvilket stemmer med Engels, og som sådan synes det rimeligt at lade dette i lyset af korporativiseringstendenserne *også* anvende på arbejdsgiverforeningen. Ejheller kritikken af arbejderklassebegrebet, der udstrækkes til at omfatte andre end produktive, kan jeg tiltræde, omend det erkendes at dette aspekt burde have været uddybet. Kritikken af domsvalget er jeg mere enig i. Det er et noget atypisk tilfælde, men angår dog ikke konflikt mellem fagforeninger, som hævdet af KRZ. Den systematisering af retskonflikter jeg foretager p. 68-69 går på de interesser, der konfronteres, men forudsætter, at de konkrete parter er bærere af deres klasse- eller laginteresse. Den er af pladsmæssige grunde ikke fuldt udbygget, men forekommer mig fortsat anvendelig. I relation til domsanalyse skal jeg endelig bemærke, at efter min mening er kritik af domsresultatet det centrale, medens præmisanalyse, der for det meste vil have ideologisk karakter, er mindre essentiel for en marxistisk kritik.

Metode – gældbegreb

Jeg har i artiklen søgt at anvende en metode inspireret af Marx' bemærkninger i Indledning til Grundrids om undersøgelser indenfor den politiske økonomi. Dette kritiseres af KRZ og jeg skal med det samme medgive, at fremstillingen heraf (p. 56-57/74-75) er blevet summarisk og til dels ufuldstændig. Jeg vil her søge at kompensere for dette.

Den retlige undersøgelse må forstås som fordoblet i forhold til den økonomiske. Hermed menes, at der som indledning til en retsanalyse, hvis mål iøvrigt må være en afdækning af praktiske handlemuligheder, må foretages en analyse af den økonomiske basis på det samfundsområde, hvor retsreguleringen er sat ind. Her må udgangspunktet være de økonomiske forhold, således som de umiddelbart fremtræder, hvorefter der må foretages en bevægelse »ned« til disses væsen, de fundamentale kapitalfunktioner, for herfra at bevæge sig »op« til en almen begribelse af den sammensatte basis. Herefter kan de »virkelige« økonomiske forhold atter inddrages, hvorunder må inddrages klassekampens og særlige nationale træks indvirkning. På dette stadium kan økonomiens konkrete historie fremstilles. Denne fase udgør første del af en retsanalyse.

I anden del må den retlige overbygning beskrives. Dette indeholder – i hvert fald – en beskrivelse af retsreglernes form og indhold samt deres historie. Herudover må de parlamentariske og de praktiske modsætninger fremstilles, hvorunder tillige vil komme en angivelse af reglernes indvirkning på klassestrukturen.

De to dele udgør fundamentet for analysens resultater, der må tage udgangspunkt i en sammenstilling af konkret basis og overbygning. Herunder kan afdækkes klassekampens betydning og særlig behovet for en socialistisk praksis og dennes muligheder. Hertil kommer, hvilket er emnet i min artikel, en begribelse af årsagen til retsreguleringens faktiske eksistens, hvorunder også kommer dens udslag i konkrete retsafgørelser.

Ovenstående kan illustreres således:

Skema over den retsvidenskabelige analyses gang

- A. I. Basis fremtrædelse
- II. Basis væsen
- III. Den tankerekonstruerede basis
- IV. Den konkret-historiske basis

- a. Klassekampen
- b. Nationale særtræk
- c. Produktionsmådens konkrete historie

Den retlige overbygnings muligheder

B. V. Den retlige overbygning

- a. Retsreglernes form og indhold
- b. Retsreglernes historie
- c. De parlamentariske modsætninger
- d. De praktiske modsætninger
- e. Retsreglernes indvirkning på klassestrukturen

C. VI. Sammenholdning: Konkret basis – overbygning

- a. Klassekampens influering
- b. Behovet for praksis
- c. Muligheder for praksis

Konklusion

Som det vil fremgå heraf er det min opfattelse, at eksklusivtaleartiklen kan kritiseres for ikke at have medtaget alle aspekter og dermed for at have fået en økonomistisk tendens, omend den ikke, som KRZ hævder, arbejder med en simpel mekanistisk basis/overbygningsmodel.

I forbindelse med metodespørgsmålet vil jeg endelig bemærke, at jeg nok kan anerkende betydningen af retsformen, idet jeg jo også, f.eks. p. 64, beskæftiger mig med hvorfor der ikke bliver anvendt lovsform, men at jeg dog ikke finder den formcentrering, som den Pasukanis-orienterede retsteori lægger op til, hensigtsmæssig. Retsindholdet, hvor klasseaspektet viser sig, må være det centrale *også* for marxistiske jurister. En for høj betoning af formaspektet fører til en teoretisk teori uden praktisk anvendelighed.

Det er netop ønskværdigheden af praktisk anvendelighed i klassekampen, der ligger bag min opstilling (p. 74-75) af et »gælde«-begreb. For at kunne anlægge en socialistisk (potentielt overskridende) strategi er det nødvendigt at være klar over hvorvidt retsregler korresponderer med kapitalens eller arbejderklassens behov og hvorvidt det er muligt at gennemføre forandringer i disse. De objektive muligheder må være klarlagte. En sådan begribelse må tage udgangspunkt i de afdæk-

kede kapitalfunktioner sammenholdt med klassekampens udvikling, hvorved kan fremstilles hvilken kapitalrationalitet, der forefindes. Dette er ikke alment »uskadeligt og uinteressant« som anført af KRZ, men viser muligheden for konkret systematisering. At den konkret foretagne systematisering ikke er fuldstændig¹ hænger sammen med den ovenfor omtalte økonomistiske tendens i artiklen. Men den almentne formulering heraf må jeg fastholde.

1) Jeg må i relation til KRZ dog bemærke, at artiklen ikke her er inkonsistent. Funktionerne »lige konkurrencebetingelser« og »arbejdskraftens reproduktion« bliver nok, især for sidstnævnte, fremstillet som modificerede, men de er fortsat virksomme som fundament. Dette er særlig klart i en krisesituation som idag.